

30. 11. 2005

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Odstupné v obchodních vztazích

Zrušení smlouvy zaplacením odstupného je jedním ze způsobů zániku nesplněného závazkového vztahu. Pro obchodněprávní vztahy je právní úprava zrušení smlouvy zaplacením odstupného obsažena v ustanovení § 355 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku. Institut odstupného zná ovšem vedle obchodního zákoníku i zákoník občanský (tj. zákon č. [40/1964](#) Sb.), vzhledem ke komplexnosti úpravy odstupného v obchodním zákoníku se však občanskoprávní úprava nepoužije.

Jedná se o právní úpravu dispozitivní, což znamená, že si její uplatnění mohou smluvní strany zcela vyloučit, popř. se od ustanovení § 355 obchodního zákoníku dohodou odchýlit.

Účelem doložky o odstupném je poskytnout účastníku uzavřené smlouvy (ať již smlouvy kupní, smlouvy o dílo apod.) možnost jednostranně tuto smlouvu zrušit oznámením o využití tohoto práva druhé smluvní straně a zaplacením dohodnuté částky jako tzv. odstupného. To vše bez toho, že by tomuto kroku muselo předcházet porušení smlouvy kterékoliv ze smluvních stran. Odstupné zároveň plní funkci paušalizované náhrady škody.

Výše uvedenými znaky se institut odstupného liší od možnosti zrušit smlouvu odstoupením. Odstoupit od uzavřené smlouvy je možné nejen za podmínek v ní sjednaných, ale i v případech stanovených zákonem, navíc bez toho, že by odstoupení bylo vázáno na zaplacení určité peněžité částky. Na druhou stranu musí odstoupení od smlouvy předcházet její porušení, tedy prodlení účastníka smlouvy s jejím plněním (jako výjimku z tohoto pravidla je možno uvést kupř. ustanovení § 348 obchodního zákoníku).

Doložku o odstupném je možné sjednat jak ústně, tak písemně. Zpravidla bude ale součástí smlouvy, jejíž zrušení se má týkat. Písemnou formu doložky o odstupném lze jen doporučit, a to s ohledem na právní jistotu účastníků smlouvy o jejím obsahu.

Z doložky o odstupném musí být vždy zřejmé, které smluvní straně svědčí, tedy jaká ze smluvních stran může zrušit smlouvu zaplacením odstupného. Možnost zrušit smlouvu zaplacením odstupného může mít jak pouze jedna ze smluvních stran, tak obě z nich, a to za shodných či rozdílných podmínek. Další podstatnou náležitostí této doložky je samozřejmě stanovení výše peněžité částky jakožto odstupného. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 355 obchodního zákoníku je ustanovením dispozitivním (viz výše), je možné si dojednat jako odstupné namísto zaplacení stanovené peněžité částky odevzdání určité movité věci.

Dispozitivnost předmětného ustanovení obchodního zákoníku se dále projevuje i v úpravě způsobu samotného zrušení smlouvy. Smluvní strany se mohou kupř. dohodnout, že ke zrušení smlouvy dochází již samotným zaplacením (poskytnutím) odstupného bez toho, že by mu muselo předcházet oznámení o zrušení smlouvy. Pokud ale smluvní strany této možnosti nevyužily a nesjednaly si žádnou obdobnou odchylku od zákona, vyžadují se k účinnému zrušení uzavřené smlouvy formou odstupného dva úkony ze strany osoby, které doložka o odstupném svědčí (oprávněné osoby).

Prvním z nich je oznámení oprávněné osoby adresované druhé smluvní straně o tom, že využívá svého práva na zrušení příslušné smlouvy. Forma oznámení není zákonem stanovena a záleží tedy na dohodě smluvních stran. Písemná forma je ovšem samozřejmě vhodnější.

Druhým úkonem je poskytnutí odstupného osobou oprávněnou ve prospěch druhé smluvní strany, tedy zpravidla zaplacení smluvené peněžité částky. Pokud bude odstupné hrazeno bezhotovostním způsobem, je zaplacení až připsáním příslušné částky na bankovní účet druhé smluvní strany, tedy ne již dnem, kdy oprávněná osoba podá příslušný bankovní příkaz k úhradě. I zde si ale smluvní strany mohou sjednat odchýlný způsob placení.

Ke zrušení smlouvy dochází v takovém případě učiněním obou těchto úkonů. Není přitom důležité, který z nich učiní

oprávněná osoba dříve.

Účinným zrušením smlouvy dochází k zániku všech práv a povinností z ní plynoucích (k detailům viz § 351 obchodního zákoníku). Není-li dohodnuto jinak, ruší se smlouva od počátku a nastává situace, jako by nikdy uzavřena nebyla. Smluvní strany mají proto povinnost vrátit si případné poskytnuté plnění.

Závěrem jedno upozornění. I pokud je doložka o odstupném sjednána, není možné ji ke zrušení smlouvy využít za situace, jestliže již v průběhu trvání smlouvy osoba oprávněná přijala od druhé smluvní strany plnění závazku nebo jeho části. Osoba oprávněná nemůže využít svého práva zrušit smlouvu poskytnutím odstupného dále ani v případě, že již alespoň zčásti splnila svůj závazek druhé smluvní straně. Jak k této problematice uvádí publikace Zajištění a zánik závazků autorů JUDr. Františka Faldyny, CSc., JUDr. Ing. Jana Huška a JUDr. Zdeňka Dese, CODEX Bohemia, 1995, musí se jednat o přijetí plnění nebo splnění základní povinnosti vyplývající ze smlouvy, nikoliv přijetí plnění či splnění vedlejší povinnosti. I tato omezení je ale možno smluvně vyloučit, popř. si je dohodnout jinak.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zákon Lugového: jak Rusko přepisuje pravidla mezinárodních arbitráží](#)
- [Novelizace nařízení EU o odlesňování \(EUDR\)](#)
- [Prekluze důvodu neplatnosti VH](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)